

Jak czytać Sienkiewicza? Prof. Ryszard Koziołek

Lektura: R.Koziołek „Ciała Sienkiewicza. Studia o płci i przemocy”, „Dobrze się myśli literaturą”

Niewątpliwie trzeba czytać Sienkiewicza! –zdaniem R. Koziołka

I „W pustyni i w puszczy”

1. Rozmowa dwójki dzieci na tematy polityczne: o przywódcy państwa islamskiego, o pierwszym państwie islamskim.
 - 1.1 Staś- dojrzałość, dwuznaczność perspektywy widzenia. Pomaga w traktowaniu dziecięcego czytelnika.
 - 1.2 Genealogia spraw współczesnych.
2. Staś
 - a) Polak par excellence, odmienny typ bohatera, poliglota (porozumiewa się 6.językami- matka Francuzka, po fr., ang., polsku –poprzez ojca, w 2. narzeczach suahili,
 - b) Dojrzałość inicjacyjna- ma na swoim sumieniu zabójstwo (sny, wyrzuty sumienia).
3. Poglądy na kolonialną Afrykę
 - a) Polacy też nacja skolonizowana,
 - b) spotkanie z Lindem= „trupiarnia ta Afryka” (analogia do „Jądra ciemności” J.Conrada; na Kurtza złożyła się cała Europa).
4. Gatunek- powieść przygodowa-mocna pozycja HS na tej niwie, obok Kipling, Verne.

H.Sienkiewicz:

- pisarz nieoczywisty (ideowo, artystycznie),
-najważniejszy pisarz XX wieku (najpowszechniej czytany),
-w XXI w.-nie jest najważniejszy, ale Polacy i tak najwięcej o nim wiedzą (reklamy, komiksy, teksty);
najwięcej wie o nim spośród Polaków świat- pisarz globalny,
-jedyny pisarz polski w „1001 książek, które musisz przeczytać, zanim umrzesz” (tu: HS i „Quo vadis”)
-jedyny pisarz, w przypadku którego można powiedzieć coś o funkcji lit.; przy pomocy dzieł HS można o literaturze rozmawiać.
Ci, którzy pisali o nim źle, pisali ciekawiej od apologetów HS ;).

II H.Sienkiewicz i „Trylogia”- „umeblowała umysł”.

1. H.Sienkiewicz

-najwybitniejszy pisarz wyobraźni historycznej,
-myśląc o XVII w., myślimy przez pryzmat H. Sienkiewicza,
-jemu zawdzięczamy wiedzę krytyczną (sugestywność obrazów, narracji),
-„pisarz kompensacyjny”- idea krzepienia serc zamykająca „Trylogię”- konieczność rekompensaty, rodzaj symulatora zapewniający dobre samopoczucie; poczucie, że dobrze jest być Polakiem.

2.**Wn.:** Wielu mówiących o HS, czyni to na podstawie lektury szkolnej- prywatnej lub nauczyciela polonisty. Konieczny jest trud powtórnej lektury!

3. Zakończenia w „Trylogii” złe:

-„Ogniem i mieczem”- zdjęcie oblężenia w Zbarażu, finał bitwa pod Beresteczkiem.
--Lepiej skonstruowane. Epicka próba przedstawienia konfliktu. (por. Smarzewski „Wołyń”).
-HS prowadzi nas do początku. Nie ma nikogo innego, kto zaprowadziłby nas do początku. Poczucie Polaków, że nasi, a nie wrogowie mają rację. Jak się buduje rację moralną?

- „Pan Wołodyjowski” – wysadzenie w powietrze, Kamieniec w rękach tureckich, szlochający Zagłoba i Baśka.

- David Hume – tragedia na scenie, a my mówimy wspaniale (w znaczeniu dobrze zrobionej makabry).

- F. Dostojewski: Polacy przegrali wszystkie walki, a zachowują się tak, jakby wygrali. Produkuje się afekty.

4. „Potop”

-- Kompania Kmicica = współcześni kibice na stadionach; biopaliwo do wykorzystania przez państwo.

-- Kmicica przekierować może tylko kobieta- Oleńka.

5. „Krzyżacy”- wyrastają z zainteresowań satanistycznych HS, ale to znika, ślad- w majakach niektórych bohaterów.

III Nowele

1. „Sachem”- znakomita, olśniewająca:
- HS= ktoś, kto śpiewa dla kolonistów; pieśń o wielkości i klęsce swojego narodu.
2. HS- XIX/ XX w. ktoś na miarę Rowling; ktoś, kogo czytają wszyscy. Melduje się pod innymi nazwiskami w hotelach Włoch, Francji..., by uniknąć dziennikarzy.
3. „Quo vadis”
 - 3.1. Zarzuty pod adresem Sienkiewicza: uproszczony obraz chrześcijaństwa, pisarz lubujący się w makabrze..
 - 3.2. R. Koziołek ceni HS za to, co się udało:
 - Przemiana Winicjusza w chrześcijanina-wytrych romansowy.
 - Ceni sobie fakt, że nie nawrócił Petroniusza. Nie ma dialogu św. Pawła z Petroniuszem, tylko strzępki).
 - HS przedstawił wizerunki dwóch ludzi, którzy zostają po odrębnych stronach. („I to jest wspaniałe”- R. Koziołek).
 - Petroniusz odmawia Winicjuszowi, mówi o przywiązaniu do świata zmysłowego, piękna ziemskiego). HS tego nie niweluje, nie deprecjonuje= mądrość pisarska.

IV Twórczość Sienkiewicza

1. Klasycysta, miłośnik ładu, który twierdzi, że literatura/ sztuka ma budować ład świata, a nie niszczyć jego fundamenty.
2. Przeszkody w czytaniu HS:
 - obszerność,
 - język.
3. Osłabło zainteresowanie HS. Nie jest traktowany jak „magik powieści”.
4. „Zniewala łatwością czytania”- passé.
5. Jego czytelnik to czytelnik instytucjonalny (uczniowie, nauczyciele, wykładowcy).
6. Wg niektórych- pisarz szkodliwy, gdyż mitologizuje polską historię.
7. U HS –Polska wielokulturowa; Rusini, Tatarzy, Litwini= Polska przyszłości. HS lubi Europę, nie lubi Zakopanego; lubi kulturę, wygodę, cywilizację.

V Biografia HS- jest atrakcją, postać proteuszowa, HS „niepokojąco ciekawy”

1. Pierwszy polski pisarz, który odniósł sukces literacki i ekonomiczny.
2. Nowy model inteligenta pracującego (z środowiska spauperyzowanego)- self made-man).
3. Człowiek , który nie boi się świata.
4. Żadnego kierunku nie kończy i jedzie do Ameryki.
5. Swobodnie czuje się w każdym towarzystwie.
6. Praca w sklepie z tkaninami, udaje się z biznesmenami na polowanie w Afryce.
7. HS –wyzbyty kompleksu polskiego.
8. Tworzy Komitet do Pomocy Ofiarom I wojny światowej (współ z Paderewskim).
9. List HS sprawił, że Benedykt XV ogłosił kwestę na pomoc Polakom.

10. Bujne życie miłosne-Maria (5)- trzy żona i każda inna; 2 małżeństwa-pełne tajemnic, porzucony po 3.miesiącach.